

انسان‌شناسی فلسفی

مؤلف:

دکتر محمد گودرزی

عضو هیات علمی، انستگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

۱۳۹۷

سرشناسه	: گودرزی، محمد، [دکتر]
عنوان و نام پدیدآور	: انسان‌شناسی فلسفی / مولف محمد گودرزی.
مشخصات نشر	: بروجرد: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بروجرد، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۳۲ ص.
شابک	: 978-964-10-5506-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: نفس
یادداشت	: Spirit
عنوان دیگر	: سهروردی، یحیی‌بن حبش، ۴۵۴۹ - ۵۸۷ق. -- دیدگاه درباره نفس
موضوع	: -- Views on spiritSuhrawardi, Yahya ibn Habash
موضوع	: صدرالدین شیرازی، محمدبن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ق. -- دیدگاه درباره نفس
	: Sadradding shirazi, Mohammad ebn Ebrahim-- Views on spirit
	: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ق. -- دیدگاه درباره نفس
	: Avicenna -- Views on spirit
	: دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بروجرد
رده‌بندی کنگره :	: BBR۵۵ / ۷۹ ۱۳۹۷
ده‌بندی دیویی	: ۱۸۹/۱
شماره کتابخانه	: ۵۴۴۷۳۰۱

دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

انسان‌شناسی فلسفی

مؤلف

دکتر محمد گودرزی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد بروجرد

مدیر مسئول: دکتر علی آریابورد

ناظر چاپ: حسن یاریار

چاپ و صحافی: انتشارات

نوبت چاپ: اول/۱۳۹۷

شمارگان: ۲۰۰۰

بها: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۵۵۰۶-۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

بروجرد - میدان نواب - خیابان یادگار امام - مجتمع دانشگاهی امام خمینی (ره)

تلفکس: ۰۶۶-۴۲۵۱۸۰۱۳

من کیستم؟! حقیقت من چیست؟! از کجا آمده‌ام؟! آمدنم بهر چه بود؟! به کجا می‌روم؟! این دست پرسش‌ها، پرسش‌هایی بنیادین است که همواره ذهن پرسشگر آدمی را به خود مشغول داشته‌اند. از این رو فلاسفه تلاش نموده‌اند تا به این پرسش‌های بنیادین پاسخی درخور و مناسب دهند. رگه‌های آغازین پرداختن جدی به مسأله‌ی نفس، به فلاسفه یونان باستان، همچون فیثاغورث بر می‌گردد. سپس این مسأله در زمانه‌ی سقراط و افلاطون و ارسطو به شکلی نظام‌مند با عمق بیشتری پی گرفته شد. فلاسفه‌ی اسلامی نیز با توجه به تأکید اسلام بر "شناخت نفس" به طور عالمانه‌ای به آن پرداختند. فارابی، ابن‌سینا، فخر رازی و خواجه طوسی از جمله فلاسفه‌ی بزرگی‌اند که درباره‌ی نفس و حقیقت آن اندیشیده‌اند، نظر داده‌اند و بر غنای علم النفس فلسفی افزوده‌اند؛ این جریان نفس‌شناسی استمرار یافت تا اینکه در حکمت اشراقی و حکمت متعالیه، رویکرد نوینی به خود گرفت. سهروردی بر این نظام نوری فلسفی خویش، تبیین نوینی از نفس و حقیقت آن عرضه نمود. ملاصدرا نیز بر مبنای حکمت اشراقی، با تکیه بر آرای حکمای الهی، طرحی نو در انداخت؛ به گونه‌ای که بنا بر ادعای خود، دو جریان افلاطونی و ارسطویی را به هم پیوند داد. این دو حکیم، هر کدام به نحوی تلاش نموده‌اند تا بر اساس نظام فکری فلسفی خویش، پرسش‌های اساسی‌ای که پیرامون نفس مطرح بوده، پاسخ دهند و دیدگاه خویش را بیان نمایند. هر چه شیخ ابراهیم ملاصدر چه در مقام بیان و تبیین و چه در مقام نقد و تحلیل به دیدگاه‌های ابن‌سینا توجه و نظر داشته‌اند.

این کتاب تحت عنوان «انسان‌شناسی فلسفی» (بررسی و تحلیل تطبیقی علم النفس فلسفی در اندیشه سهروردی و ملاصدرا) با تکیه بر اهمیت آرای ابن‌سینا، تلاشی است جهت تبیین و تحلیل تطبیقی دیدگاه‌های این دو حکیم با تکیه بر آرای ابن‌سینا درباره‌ی مباحثی همچون اثبات وجود نفس، تعریف و ماهیت نفس، قوا و انواع نفس، اثبات تجرد نفس، حدوث و قدم نفس و بقا و جاودانگی نفس. این اثر می‌تواند منبع مهمی هم برای دانشجویان فلسفه باشد و هم به عنوان منبعی مکمل برای درس علم النفس در مقطع ارشد و دکتری رشته روانشناسی مورد استفاده قرار گیرد. متأسفانه منابعی که به عنوان سرفصل برای علم النفس پیشنهاد شده تنها به بررسی دیدگاه فلاسفه‌ی مشاء اکتفا نموده و از طرح دیدگاه دو مکتب فلسفی اشراق و متعالیه به تفصیل غفلت ورزیده است. این کتاب می‌تواند این غفلت را جبران نماید. این اثر در هشت فصل نگارش و تدوین یافته که از این قرارند:

۱- فصل اول: نویسنده، فصل اول را با بیانی اجمالی از دیدگاه‌های نوآورانه شیخ اشراق و ملاصدرا می‌آغازد. این فصل بیشتر نقش پیش در آمد برای دیگر بخش‌های پژوهش می‌باشد.

۲- **فصل دوم:** نگارنده در این فصل به تعریف نفس و ماهیت آن در دیدگاه سهروردی و ملاصدرا با تکیه بر آراء ابن سینا و حکمای پیشین پرداخته، سپس با رویکردی تحلیلی - تطبیقی آن را بررسی کرده است.

۳- **فصل سوم:** فصل سوم به انواع نفس می پردازد. ابتدا نگارنده نگاهی اجمالی به نوع نگاه حکمای پیشین همچون ابن سینا داشته، سپس به دیدگاه های این دو حکیم پیرامون انواع نفس و تحلیل و تطبیق آن می پردازد.

۴- **فصل چهارم:** این فصل به طور مفصل ابتدا نگاهی تاریخی به دیدگاه حکمای پیشین درباره ی قوای نفس دارد. سپس به بیان دیدگاه های سهروردی و ملاصدرا و تحلیل و تطبیق شباهت ها و تفاوت های آن می پردازد.

۵- **فصل پنجم:** فصل پنجم به بررسی دلایل اثبات وجود نفس می پردازد. این دو حکیم با الهام از ابن سینا برای اثبات وجود نفس، دلایلی را اقامه می نمایند که برخی از آن دلایل «مطلق نفس» را اثبات می کنند و برخی دیگر «نفس صبی» را اثبات می نمایند.

۶- **فصل ششم:** در این فصل به بررسی دلایل اثبات تجرد نفس پرداخته می شود و به تحلیل تطبیقی دیدگاه های این دو حکیم می پردازد.

۷- **فصل هفتم:** نگارنده در این فصل به ذکر دیدگاه های مختلف، درباره ی حدوث و قدم نفس به بررسی تطبیقی دیدگاه سهروردی و ملاصدرا می پردازد.

۸- **فصل هشتم:** فصل هشتم با ذکر تاریخچه ای مختصر از انواع نگاه نحله های فکری، به مسأله ی بقای نفس، بررسی تحلیلی ادله ی این دو حکیم درباره ی جاودانگی نفس و شباهت ها و تفاوت های آن ها را پی می گیرد.

در اینجا بر خود لازم می دانیم از حسن توجه ریاست محترم راجد بروجرد جناب آقای دکتر داریوش جاوید و معاونت محترم پژوهش و فناوری دانشگاه جناب آقای دکتر محمدرضا معظمی گودرزی و نیز از مدیر محترم انتشارات علمی جناب آقای حسام یاریار که در زمینه فراهم ساختن چاپ و نشر کتاب مساعدت داشته اند صمیمانه تشکر و قدردانی نمائیم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	فصل اول:
۱۳	مقدمه
۱۴	۱-۱ سهروردی فیلسوف نو گرای آزاد اندیش
۱۴	۲-۱ شخصیت سهروردی
۱۵	۳-۱ متدلوژی سهروردی
۱۷	۴-۱ شناخت انسی سهروردی
۲۱	۵-۱ هستی شناسی سهروردی
۲۲	۶-۱ ارسطو - سهروردی
۲۳	۷-۱ ابن سینا - سهروردی
۲۵	۸-۱ نظریه نوین سهروردی
۳۰	۹-۱ نگاه نوین صدرایی در سائنس نفسانی انسانی
۳۵	۱۰-۱ نفس انسانی در نگاه صدرایی
۳۷	۱۱-۱ سلوک نفسانی در آیات قرآنی
۴۳	فصل دوم
۴۴	۱-۲ تعریف نفس و ماهیت آن
۴۴	۱-۱-۲ ابن سینا و تعریف نفس
۴۵	۲-۱-۲ سهروردی و تعریف نفس
۴۸	تحلیل
۵۰	۳-۱-۲ ملاصدرا و تعریف نفس
۵۱	تحلیل
۵۳	تطبیق
۵۵	فصل سوم
۵۶	۱-۳ انواع نفس
۵۶	۱-۱-۳ ابن سینا و انواع نفس
۵۷	۲-۱-۳ سهروردی و انواع نفس
۶۱	تحلیل
۶۲	۳ ملاصدرا و انواع نفس

تحلیل

تطبیق

فصل چهارم

۱-۴ قوای نفس

۱-۴-۱ ابن سینا و قوای نفس

۱-۴-۲ سهروردی و قوای نفس

تحلیل

۱-۴-۳ ملاصدرا و قوای نفس

۱-۴-۲ اختلاف ملاصدرا با دیگر حکما درباره‌ی قوای حسی

۱-۴-۳ اختلاف در نگاه ملاصدرا درباره‌ی قوه خیال

۱-۴-۴ مراتب عقل عملی از نگاه ملاصدرا

۱-۴-۵ ملاصدرا و «انفس کانیة»

تحلیل

تطبیق

فصل پنجم

۱-۵ اثبات وجود نفس

۱-۵-۱ ابن سینا و اثبات وجود نفس

۱-۵-۲ سهروردی و اثبات وجود نفس

تحلیل

۱-۵-۳ ملاصدرا و اثبات وجود نفس

تحلیل

تطبیق

فصل ششم

۱-۶ اثبات تجرد نفس

۱-۶-۱ ابن سینا و اثبات تجرد نفس

۱-۶-۲ سهروردی و اثبات تجرد نفس

تحلیل

۱-۶-۳ ملاصدرا و اثبات تجرد نفس

تحلیل

تطبیق

۱۵۵	فصل هفتم
۱۵۶	۱-۷ حدوث یا قدم نفس
۱۵۹	۱-۱-۷ ابن سینا و براهین حدوث نفس
۱۶۰	۲-۱-۷ سهروردی، حدوث یا قدم نفس
۱۶۴	تحلیل
۱۶۶	۳-۱-۷ ملاصدرا، حدوث یا قدم نفس
۱۷۶	تحلیل
۱۸۰	تطبیق
۱۸۳	فصل هشتم
۱۸۴	۱-۸ جاودانگی نفس
۱۸۴	۱-۱-۸ ابن سینا و جاودانگی نفس
۱۸۶	۲-۱-۸ سهروردی و جاودانگی نفس
۱۹۸	تحلیل
۲۰۲	۳-۱-۸ ملاصدرا و جاودانگی نفس
۲۰۴	۲-۸ بقاء نفس از دیدگاه ملاصدرا
۲۰۸	۳-۸ تبیین بقای نفس و علت بقای آن
۲۱۷	تحلیل
۲۱۹	تطبیق
۲۲۳	نتیجه‌گیری
۲۲۷	فهرست منابع